

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА І СУЧАСНІСТЬ

In the article, the increase of pedagogical education in the process of formation and upbringing of modern specialist has been analyzed. The great attention has been paid to the interrelation of rational and emotional as well as to the role of scientific outlook in the process of education.

В статье проанализировано возрастание значения педагогического образования в формировании и воспитании современного специалиста. Значительное внимание уделено взаимосвязи рационального и чувственного в процессе обучения и воспитания, возрастанию роли научного мировоззрения.

Для досягнення фізичного повноліття людини необхідно майже двадцять років. Щоб стати справжньою людиною потрібне все життя. Серед усіх істот народжуваних природою, людині належить особливе місце і роль: творити, удосконалювати, перетворювати і формувати матерію в межах тих закономірностей, які притаманні самій природі. Щоб виконувати це життєве призначення, людина має пізнавати ці закономірності, опановувати здатністю і умінням узгоджувати їх з усім створюваним нею.

Бути справжньою людиною – значить бути своєрідним продовжувачем еволюційних процесів природи. Ніколи не забувати, що виконувати свою життєву місію всупереч законам природи – значить руйнувати, калічити і спотворювати те, що вона дає нам в наше розпорядження. Відомо з історії, як подібні дії людей призводили до трагедій і нещасть, коли нерозумна діяльність оберталася пустелями на землі, загибеллю цілих цивілізацій. Відомо і те, що нерозумні, не виважені дії сучасників приводять до не менш, а багато в чому і більш небезпечних і жаливих наслідків.

Історія також засвідчує, що періоди розквіту суспільства відбувалися там і тоді, коли перемагав розум, здоровий глузд, прагнення пізнавати закони природи і максимально доцільно і розумно реалізувати їх в практичній діяльності. Найяскравішим прикладом може бути епоха Відродження, яка рішуче відкинула забобони Середньовіччя і зосередилася на творенні нового, узгоджуючи це творення з пізнаними законами природи. Не випадково ця епоха сформувала десятки геніїв у

різних галузях пізнання життя, видатних творців і винахідників, найгеніальнішим серед яких і до наших часів залишається багатогранна і різнобічна творчість Леонардо да Вінчі.

Не випадково і те, що саме Відродження поклало початок видатних відкриттів у найскладнішій сфері людського життя – освіті і вихованні людини, покликавши до творчості в цій галузі і вихованні людини геніального Яна Амоса Коменського. По-суті він науково обґрунтував ті основи організації і змісту освіти, вірність яких перевірена більше ніж трьомастами років після виходу його «Великої дидактики». В особі Коменського людство відкрило найдосконалішу форму організації освіти, усвідомило, що освіта – основа розвитку і збагачення людських здібностей, нічим не замінимий засіб набуття людьми їх професійних покликань, їх успіхів у практичній діяльності. Напевне, не випадково в українській мові «освіта» означає *вісь життя*.

Однако, Коменський сформулював не тільки основи і принципи організації освіти, він започаткував її *педагогічні* засади, без яких вона залишається обездушеним механічним інструментом у здобутті людиною певних практичних навичок праці.

Уже в наш час видатна письменниця, вчений-філософ Марієтта Шагінян зазначила, що недостатня увага до педагогіки, яка прямо стосується людини, як провідника і носителя знань, рано чи пізно може знизити, нівелювати якість усіх інших знань людей. Педагогіку вона назвала наукою наук. Адже ще у стародавньому світі вона вважалася спеціальністю передачі мудрості, досвіду і знань з боку тих, хто володів ними до неволодіючих цими знаннями. Педагогіка це наuczання істині, настанова, шлях до знань.

Вона пригадує, що дореволюційна школа (гімназія), яку закінчувала свого часу М. Шагінян, готувала учнів з правом бути «домашнім вчителем». Для отримання такого атестату в гімназії вводився додатковий восьмий рік навчання. Якщо у попередніх семи роках, засвоювали знання трьох-чотирьох мов, історію, географію, природознавство, арифметику, фізику, то у восьмому класі вивчали, як ці предмети викладати іншим, засвоювали найновіші методи успішної діяльності викладання усіх раніше вивчених предметів.

Звичайно за минуле сторіччя чимало змін відбулося не тільки у суспільному житті, але і в організації самої освіти, в розвитку педагогіки, яку збагатили такі її геніальні трудівники, як С. Шацький, А. Макаренко, В. Сухомлинський, тисячі вчителів – педагогів, впроваджуючи найдосконаліші підходи в передачі знань, вихованні молоді.

Нині, в ХХІ сторіччі перед людством постали якісно нові вимоги і можливості в галузі освіти і виховання, в необхідності осмислити суть педагогіки самої освіти та використання нею тих новітніх знань і відкриттів, які здобуло людство у минулому сторіччі.

Отже, *педагогіка освіти – це мистецтво наукового просвітлення і виховання Людини, формування спеціаліста, відповідаючого вимогам сучасного розвитку людства. Водночас виховання в ньому високої моральної відповідальності за здійснювані ним дії і вчинки в процесі втілення у життя отриманих знань і практичних навичок.*

Педагогіка освіти діалектично поєднує в собі взаємозв'язок глибоких знань з умінням витончено, захоплююче красою доскональності донести їх тим, кого ми навчаємо. Саме тому педагогіка освіти – це висока наука в єдності з мистецтвом.

У ній педагогіка має ґрунтуватися, перш за все, на знанні самої людини, її складної психофізичної організації, не враховуючи яку не можна досягти успіху у навчанні і вихованні. Адже педагог, вчитель, вихователь «повинні, – як зазначав геніальний К. Ушинський, – прагнути взнати людину, якою вона є в дійсності, з усіма її слабкими сторонами, з її запитами і потребами. (К.Д. Ушинський. Избр. пед. соч. в 2-х т., Т. 1. М., 1976. – С. 247)

Звернемось коротко до деяких загально відомих фактів у розвитку дитини та поступовим її переходом до більш зрілого віку. Згадаємо, що вага народженої дитини сягає біля 5% дорослої, а мозок її уже досягає 25% ваги дорослої людини, у шість місяців – 50%, у 2,5 років – 75%, в п'ять років – 90%, а у десять років – 95%. Хоча назване давно відоме, більшість батьків, які є першими просвітниками і вихователями своєї дитини про це не знають. Більше того і не підозрюють, що уява, мрії, прагнення і *бажання* щось творити є цілком можливими для інтелекту уже в 4 роки. Звернення до активного використання, умілої скерованості цих можливостей здатне прискорити розвиток розуму, розширити межі інтелектуального збагачення дитини. Зрозуміло, що подібне раннє навчання має вірно виражено дозуватися і уміло реалізуватися. Про його успіхи свідчить навчання і виховання дітей у сім'ї Б.Л. Нікітіних.

Цей ранній період дитини у навчанні винятково важливий, бо закладає основи майбутньої особистості, яка стає такою, як її сформує вихователь, батьки, близькі люди. Не забувати, що у дитячі роки переконання дитини формуються через авторитет і особистість вихователя. Ніякі технічні засоби, як би їх не пропагували, замінити живу особу вихователів, батьків не можуть. Швидше всього при їх непродуманому використанні вони спроможні калічити і спотворювати

розвиток і виховання дитини, а потім і підлітка, що ми недвозначно спостерігаємо у нинішньому житті.

В процесі виховання, як підкреслював наш геніальний хірург і мислитель М. Амосов, *важливо випереджувати анатомічне дозрівання на один крок* – не більше і не менше. Особливо це важливо перед і в переломний період отрочства, коли у підлітка відбуваються значні особисті зміни до життя, самого себе. Не викликає сумніву, що виховання – це управління розвитком людини. Його мета створення таких якостей в особистості, які, з одного боку, здатні задовольняти власні життєві пориви, а, з другого спроможні сформувати уміння людини успішно здійснювати запити суспільства. Для цього особливо важливим є любов і постійна увага до дитини, підлітка; атмосфера, коли дитина отримує приємні почуття, коли перемагають в стосунках добро, щедрість до інших, співчуття до чужого горя і т.п.

Виховання не може бути успішним, яке здійснюється лише на заповідях і проповідях. Молодь в своїй основі, прагне романтики, привабливих професій, приємної любовної праці. Саме тому готувати молодь до успішного здійснення її мрій і поривів без підготовки до майбутнього трудового життя без виховання працею, практичним, посильним трудом, неможливо. Хвилююче висловив цю думку геніальний Нізамі у «Скарбниці таємниць»:

«Колочкою вовремя руки стегни,
Чтоб брались за дело, без лени они.
Найти себе друга ты можешь везде,
Но лучший – когда он помощник в труде!»

(Переклад М. Шагінян)

Безумовно, навчання – важлива складова трудових зусиль, але воно посуті готує до тієї справжньої трудової віддачі, яку покликана здійснювати доросла людина.

Розвиток людини – своєрідне зростання вгору до чогось значного, піднесеного. Це прагнення в самій вродженій суті людської природи. Винятково важливо скерувати цю вроджену якість в напрямку служіння народові, збагаченню культури своєї країни, захопленістю корисною професійною працею. Сьогодні, коли пропагується в засобах масової інформації неробство, розпуста, «легке» життя, коли людина праці зображується другосортною, виховання справжнього в молоді не просте і складне. Тут потрібна особлива майстерність у володінні мистецтвом переконувати, розкривати незаперечну істину, що паразитичне життя –

брудне і нечесне, що заслуговує на повагу і прихильність лише та людина, яка вміру своїх сил і здібностей вносить свою працю на користь народів, країні.

Не секрет, що міра і ступінь нашої самовіддачі у житті, зумовлюючись багатьма факторами, опираються на отримані нами знання, на засвоєння відкриттів науки, на вироблені досвідом життя народів моральні норми і на розвинені в нас естетичні почуття і погляди. Освіта визначає шлях до самоосвіти, творчості, пошуку найрозумніших форм і методів реалізації свого професійного покликання. Виховання, вихованість визначають форму, якість, міру і довершенність втілення у житті накреслень освіти.

Педагогіка освіти в сучасних умовах скороспілих, непродуманих експериментів, має особливо уважно і критично ставитися до намагання наказово впроваджувати ці експерименти у життя. Здійснювані нині в суспільстві експерименти уже довели свою небезпечність, яка обертається зниженням матеріального добробуту народу, його зубожінням. Експерименти в освіті і вихованні можуть завтра обернутися суспільною катастрофою.

Йдеться про нічим необґрунтоване нав'язування 12-річного терміну навчання, масове впровадження тестової форми оцінок і чимало інших «новшеств» керівників освіти. Усе це видається за якесь новаторство, реформування заради удосконалення і т.п.

Характерно, що усе це нав'язується тоді, коли життя, розвиток науки і техніки, поява масових засобів інформації вимагають від освіти принципово інших нововведень, глибшого осмислення у їхньому застосуванні.

Нерозумність впровадження 12-річного навчання полягає в тому, що не беруться до уваги інші темпи «зростання» дітей і молоді, які відчутно змінилися під впливом, на їхню свідомість, засобів масової інформації, записів на компакт дисках, відео та інших технічних новшеств.

Скажімо інформаційна обізнаність нинішніх п'ятирічних дітей набагато перевершує своїх десятилітніх підлітків минулого сторіччя, хоча ця обізнаність хаотична і неупорядкована, не приведена в певну розумну систему. Особливо це стосується, як раціональної так і почуттєвої інформації. Її хаотизм призводить до калічення дитячих почуттів і емоцій, до обмеженості розуму, подавлення почуттів добра, краси, співчуття – тих гуманістичних цінностей, без яких не може бути справжньої людини.

Саме небезпечно в сучасних умовах для дітей, підлітків (та і дорослих) ті передачі, які збіднюють почуття, спотворюють показ дійсності, отупляють розум. Злість, ненависть, «романтизація» насильств, розпусти, вбивств, які пропагуються в передачах по телебаченню, на компакт-дисках, Інтернеті, розбещують і калічать молодь. Мав рацію геніальний М. Амосов, який зазначав, що сучасне телебачення є жахливим ворогом виховання і освіти.

Здавалося б, що керівникам освіти слід не надумані схеми впроваджувати, а зосередити увагу на вихованні і організації освіти 5-6-річних дітей, більш виваженому відборі навчального матеріалу, який може бути засвоєним і за десятирічний термін навчання. Використати досвід і наукові розробки педагогіки освіти, які є у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. Скажімо у Німеччині, Бельгії, Франції, Японії, США, Греції давно організовується навчання в школі із шестирічного віку, а в Англії навіть з п'яти років. Чим раніше дитина почує і побачить, тим більше вона захоче почути і побачити, зауважував відомий французький психолог Жан Піяже ще у 30-х роках минулого сторіччя. Правда тут особливо слід пам'ятати, що жадоба до інформації, притаманна дитині і підліткові повинна мати розумні межі у співвідношеннях «порцій нового» до уже отриманої раніше інформації. Якраз педагогіка освіти повинна визначити у розумному виборі необхідної «дози» для усіх вікових груп навчаючих. Саме ця розумність необхідного підтвердить достатність 10-річного навчання для отримання необхідних знань для повної середньої освіти.

Говорячи про зміни у інтелектуальному і духовному розвитку нинішніх дітей і підлітків можна переконливо твердити про доречність початку шкільного навчання з 5-ти річного віку у своєрідних «нульових» класах, як це було в Радянському Союзі у 30-ті роки минулого сторіччя, а нині реалізується у США. В цьому віці цілком доступні, підходять для дітей заняття музикою, танцями, малюванням (для хлопчиків елементарним конструюванням), вивченням іноземних мов. Головним також має бути розумне упорядкування тієї інформації, повідомлень, яка сприйнята дітьми з різних джерел, приведення її у певну систему. Не менш важливою має бути психологічна підготовка дітей до школи, формування розуміння того, що навчання це і радість і праця в ім'я підготовки до дорослого життя.

При цьому особливо важливо враховувати, що необхідно розумно, при необхідності, нейтралізувати те, що діти вдома сприймають по телебаченню далеко не кращі ігри, які спотворюють психіку, пробують використовувати гральні автомати, тощо. Усе це, калічаючи дитячу психіку,

нині знаходиться поза контролем органів освіти; безсилі і батьки, бо усім розпоряджається жорстокий і антилюдяний бізнес, оплачуючий потрібну йому рекламу і «керуючий» телебаченням.

Педагогіка освіти має глибше осмислити прояви взаємозв'язку раціонального і почуттєвого, їхню складну дію в процесі навчання і виховання. Йдеться про те, що крім відомих п'яти матеріальних (фізичних) основ почуттів, людина має відповідні їм своєрідні духовні аналоги (те, що окремі дослідники називають астральними почуттями). Їх прояви і розвиненість неодинакові у житті людей, але саме на їх основі відбувається поява так званого шостого почуття, яке визначає виникнення естетичної оцінки у сприйнятті життя. Суттєво те, що наш мозок отримує невідчутний вплив різного роду духовних хвиль через орган, який знаходиться майже над верхівкою позвонка і прикріплений до підвалин третього мозкового шлуночка. Він являє собою залозу червоно-сірого кольору, яка складається з нервової речовини, включаючи тільця, що вміщують в собі з'єднання вапняних часток. В анатомії вони давно відомі і називаються «*glandula pinealis*» (шишковидна залоза). Її функції багато в чому не дослідженні і донині, а наявність і призначення не пояснювалося. Лише в останній час фізіологи почали звертати увагу на те, що у дітей цей орган більший, ніж потім стає, коли дитина виростає. Більше того, виявилось, що у дорослих жінок він більший ніж у чоловіків. Виникло припущення, що саме цим можна пояснити більшу почуттєву вразливість і активну сприйнятливості оточуючого, підвищену гостроту в процесі спілкування у дітей і жінок. Не виключено, що саме збільшений об'єм цього органу, призводить до того, що наш мозок оперативніше і витонченіше сприймає хвильові коливання думок і почуттів, які «випромінюються» іншими людьми. Порівнюючи появу нинішнього безпроводного телефонного зв'язку, не помиляючись можна твердити, що «*glandula pinealis*» нашого мозку виконує функцію «мозкового мобільника».

В процесі навчання і виховання завжди виступають дві самостійно мислячі особистості – вчитель і учень, доросла людина з іншими чи з чисельними джерелами інформації. В цьому спілкуванні ми сприймаємо не лише слова вчителя, але і виголошуючу ці слова інтонацію, зовні невловимий підтекст настрою, всього духовного стану людини. А у житті бувають особисті переживання, які не співпадають з вимогою суспільного оточення в певний період. Хороше про це сказав свого часу поет Володимир Сосюра: «Я змушений радість співати, коли моє серце в крові».

Однак, чим досконаліше розвинена, не спотворена багатьма зовнішніми впливами «шишковидна залоза» учня, підлітка та і дорослої людини, тим більш відчутливішим є його ставлення до засвоєння знань.

- Паління цигарок, випивки, дикі танці, огидно спотворюючі телерадіопередачі, бруд сучасної масової інформації, калічать почуття, забруднюють чутливі і ніжні зв'язки сприйняття світу, гальмують оволодіння знаннями, знесилюють наші здатності у розумінні життя, закономірностей його розвитку.

Сучасні злочини окремих верств у суспільстві, які збільшують свої багатства за рахунок розповсюдження отруюючих людей алкоголю, тютюну, тощо полягає в тому, що калічачи дурманом алкоголю, наркотиків, брудом лжекультури молоде покоління, вони не тільки вилучають сотні тисяч молодих людей з активного творчого життя, але відкидають суспільство на відсталість. При створенні у майбутньому більш сприятливих умов, коли вдасться побороти і обмежити вживання цієї отрути, країнам доведеться не тільки перевиховувати покалічене молоде покоління, але шукати засоби наповнення соціальної прірви у житті народу, виховуючи нове, здорове покоління, що не так просто, а тим більше не так швидко здійснимо.

Інтелект ще не є розумом, бо розум формується у процесі виховання і навчання протягом всього життя. Зміст і розумова розвиненість зумовлені тим, чим наповнюється наш інтелект, а успішно його наповнювати через спотворені, покалічені канали почуттів – неможливо, бо потворений для сприймання оточуючого життя почуттєвий орган спроможний вносити в наш розум лише потворене бачення і розуміння.

Як із сонця випромінюється життєво творяща енергія, так і з розуму людини висвітлюються, в залежності від якості його наповненості або життєтворящі або життерозрушуючі імпульси. Наш інтелект для успішної творчої діяльності людини потребує не спотворений, не покалічений орган мислення.

Педагогіка освіти має бути непримиренною до передач в засобах масової інформації того бруду і низькопробності, яку обрушують вони на неукріпшу психіку дітей і підлітків, на недостатньо сформовані світоглядні засади і поняття. Не можна забувати, що аморальність засобів масової інформації не спроможна навчати моральності, порядності, людяності. Почуття краси, добра, справжньої любові, справедливості можуть народжуватися лише в середовищі з гуманістичними переконаннями, а не в атмосфері насильства і розпусти.

Говорячи про якісну наповненість новими підходами сучасної педагогіки освіти, слід особливо виділити потребу формування

планетарного, космічного мислення. Людство, при всій нинішній неупорядкованості, катаклізмах і суперечностях дозріло до переходу на новий рівень сприйняття світу, розуміння того, що ми – земляни лише крихітна часточка в безмежжі Всесвіту, у якому живуть і творять розвиненіші, тонше відчуваючі і мислячі істоти, здатні сприймати оточуюче більш проникливо і витончено, ніж ми.

Основи формування космічного мислення закладені тими науковими відкриттями, достовірність і істинність яких підтверджена практикою життя. Освіта і виховання мають передбачити найбільш досконалі шляхи переходу людства на новий етап розвитку людської цивілізації.

В подоланні недоліків складного і нелегкого періоду сучасного життя, освіта має допомогти людям перебороти бруд псевдокультури і псевдо знань, забруднення і безумне нищення природи, безглузду захопленість ідолом грошей і багатств; засудити насильства, війни, як явища несумісні з високим покликанням людини. Особливо важливо усвідомити антигуманістичну суть брехні, обдурювання, розбещеності, які використовуються змєнькою нових претендентів на володіння світом. Слід чітко усвідомити, що різного типу спритники і обдурювачі, які розбагатіли за рахунок праці трудових людей – це трутні на здоровому тілі народу.

Педагогіка освіти і виховання мають утверджувати свої ідеали на розкритті благородства і величі подвигу борців за свободу і справедливість, вчити на красоті чинників, на повазі до чесноі, творчої праці і моральної пристойності.

Освіта і виховання не можуть бути успішними, якщо не утверджують прагнень до більш досконалого майбутнього, до зосередженості на творенні довершеного в усьому, що робить людина. Прагнення до кращого майбутнього мобілізує енергію людини, підносить її зусилля, надихає на краще.

В нинішню систему освіти ввійшло чимало нового особливо із всезростаючим включенням різноманітних технічних засобів навчання, з розширенням джерел інформації. Їхнє використання в системі освіти і вихованні ставить потребу засвоєння і осмислення змісту трьох нерозривних складових – технічного, психологічного і культурного рівнів. Кожен з них потребує своїх підходів у залученні навчаючих до користування тими технічними новинами, які входять у наше життя і побут. При цьому не можна забувати, що найдосконаліші технічні засоби не спроможні замінити постать талановитого живого вчителя і

вихователя, постійного спілкування з людьми, природою. Тільки у такому спілкуванні школярі, студентство вчать самостійно мислити.

Не менш шкідливі і ті, як декому здалося «новації», з обов'язковим введенням у процес перевірки знань тестів.

Не знаю чи відомо керівникам освіти, які на всю країну розтрубили про тести, як якісь новації, що в їх застосуванні нічого нового не має, більше того ті, хто почав їх застосовувати в перевірці знань, переконалися, що вони для цього не найкращий засіб.

Згадаємо, що давним-давно, майже сто років тому в Англії придумали тести-запити, як своєрідні виміри розумових здібностей дітей, поступаючих у різні категорії шкіл. У США також свого часу для розвитку «критичного мислення» видали друковані «опитувальники» з проставленими балами за відповіді. Проте досвід показав, що тести не спроможні навчати мислити, що швидкість відповіді на питання тесту більше вимагає спритності, винахідливості, механічної пам'яті, ніж справжнього обдумування і глибокого мислительного процесу. Виявлялося, що глибоко думаючи, прагнучі осмислити певне явище, суть завдання діти і юнаки виявлялися за вимірами тестів дурнями, а діти – вискочки і спритники були самими вдалими. Нерідко виявлялося, що мислячого підлітка-школяра тести здатні перетворити в ідіота. Зверну увагу лише на один з прикладів наших цьогорічних тестів з української мови і літератури. Наводиться вірш І.Франка, який починається рядком «Як почувеш вночі край свого вікна, що хтось плаче і хлипає важко...» і т.д. Поставлено запитання до якої із поетичних збірок (які перераховані) включено цей вірш. Що може засвідчувати в мірі почувань, розвиткові художніх, естетичних смаків школяра навіть вірна відповідь? Або «справжнє ім'я та прізвище Марка Вовчка», що може дати стосовно знань творчості, художніх відкриттів у літературі відповідь на це запитання.

Сказане зовсім не є запереченням тестового способу перевірки і певною мірою оцінювання знань, але воно не може бути тією панацеєю, у яку його перетворили чиновники від освіти тим більше засобом у перевірці творчих мислительних здібностей учнів, студентів. Та і ті країни, у яких було свого часу застосовано тестову систему перевірки знань, як і знаменитого мірила інтелекту людини переконалися у їх недосконалості і практично нічого не засвідчуючих опитувань.

Значно прогресивнішою є організація проблемного навчання, тих засобів, які стимулюють думку, мислення, спонукають до творчості, самостійності в оцінках життєвих явищ, прагненні до пізнання раніше невідомого. Зрозуміло, що не кожний і не завжди може бути творцем, але

кожний не повинен забувати про свій буденний, повсякденний обов'язок батька, матері, громадянина, члена суспільства, просто людини.

Педагогіці освіти і виховання чужі догматизм, консервативне мислення, механічні оцінки і засоби навчання. Ми не повинні забувати, що у Всесвіті панує досконалість і гармонія, в ньому домінує процес заселення і переселення уже існуючого і створеного в ньому. Навіть на Землі людина вирощує окультурені рослини, розводить тварин від готових організмів. Унікальність життя на Землі полягає в тому, що воно виникло і розвивається самозародженням на відміну від інших планет, де воно засівається більш досконалими «плодами». Не виключено що саме таке самозародження супроводжується складним процесом відсіювання всього недосконалого і відбором найістотнішого і найдосконалішого. Космос, впливаючи на нас, вчить нас добру, творенню. Наша недовершенність у процесі зародження породжує зло, страждання, нестатки матеріальні і обмеженість духовну. З часом на Землі запанує найбільш довершена організація людей, найбільш розвиненіші люди і народи. Педагогіка освіти може стати вирішальною у цьому непростому процесі, коли відкине все догматичне і консервативне і, постійно оновлюючи себе, утверджуватиме могутність Розуму і вічну чарівність Краси в людському бутті.

УДК 371. 13. 017. 92:159.9

Лідія Хомич
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ЦІЛІСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ

The effective forming of spirituality of future teacher is carried out in an integral pedagogical process has been grounded in the article. The revival of spirituality in the system of preparation of teacher takes place through humanization of educations, which provides cultural development and forming of harmonious integral personality

В статье обосновано положение, что формирование духовности будущего учителя эффективно осуществляется в целостном педагогическом процессе. Возрождение духовности в системе подготовки учителя происходит посредством гуманитаризации